

Մարտահրավերներ և հնարավորություններ՝ Հայաստանում 30x30 թիրախին հասնելու ճանապարհին

Կարեն Մանվելյան, կ.գ.թ. Ծրագրի թիմի ղեկավար,
WWF հայաստանյան մասնաճյուղ

Ներածություն

Հայաստանի բնության հատուկ պահպանվող տարածքների (ԲՀՊՏ) ցանցը առանցքային դերակատարում ունի կենսաբազմազանության պահպանության գործում: Դրանք կարևոր են անհետացման եզրին գտնվող տեսակների և ապրելավայրերի պահպանության, ապաստանների տրամադրման, տեսակների միգրացիայի ու տեղաշարժի ապահովման և լանդշաֆտներում բնական գործընթացների պահպանման համար:

ԲՀՊՏ-ների ներկա ծածկույթը՝ **386,355 հա** կամ երկրի ողջ ծածկույթի **13 %-ը**:

2012թ. ի վեր ԲՀՊՏ-ների ամբողջ տարածքը ընդլայնվել է 88,600 հա (3%):

Այժմ կան **3 պետական արգելոցներ, 4 ազգային պարկեր, 27 պետական արգելավայրեր և 233 բնության հուշարձաններ**:

Երկրի ֆլորայի և ֆաունայի տեսակների համար կարևոր ապրելավայրերի ընդհանուր մակերեսի շուրջ 60%-ը ծածկված է տարբեր կատեգորիաների ԲՀՊՏ-ներով:

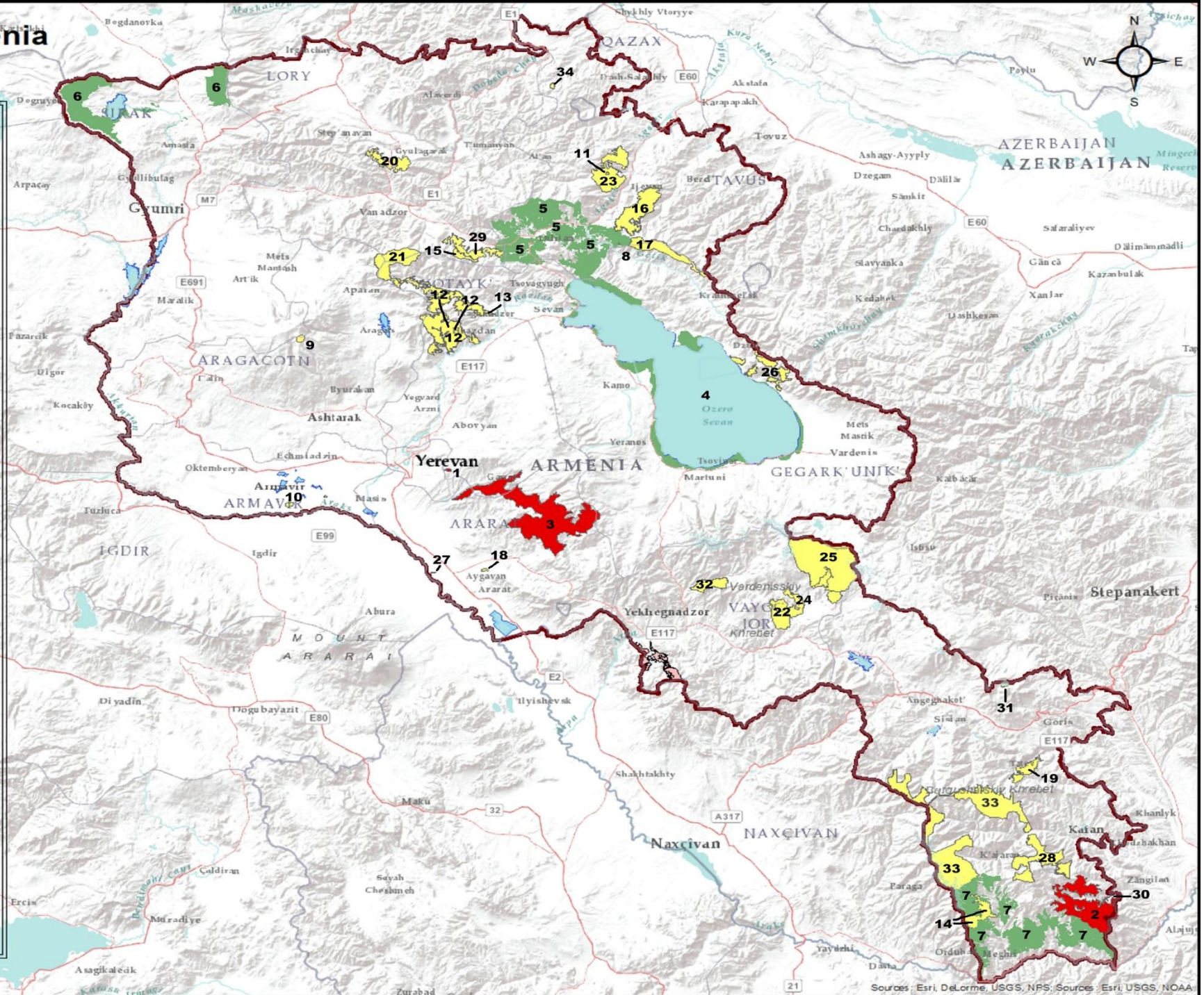
Բնապահպանական տարածքների (Conserved Areas) ներկա ծածկույթը (OECM)՝ **121,035 հա** կամ երկրի ողջ տարածքի **4.1%-ը**:

Ներկայումս ԲՀՊՏ-ների և բնապահպանական տարածքների ամբողջ ծածկույթը՝ 507,390 հա կամ 17.1%:

Protected Areas of Armenia

Legend; Protected Areas NAME, TYPE, area

- 1 Erebuni, State Reserve, 118.75 ha
- 2 Shikahogh, State Reserve, 12137.075 ha
- 3 Khosrov Forest, State Reserve, 23213.5 ha
- 4 Sevan, National Park, 147456 ha
- 5 Dilijan, National Park, 33765 ha
- 6 Arpi Lake, National Park, 21039.3 ha
- 7 Arevik, National Park, 31211.19 ha
- 8 Akhnabat Yew Grove, State Sanctuary, 25 ha
- 9 Aragats Alpine, State Sanctuary, 300 ha
- 10 Ararat Vordan Karmir, State Sanctuary, 219.85 ha
- 11 Arjatkhlenti Hazel-Nut, State Sanctuary, 40 ha
- 12 Arzakan-Meghradzor, State Sanctuary, 13532 ha
- 13 Bank's Pine, State Sanctuary, 4 ha
- 14 Boghaqar, State Sanctuary, 2728 ha
- 15 Caucasian Rose-Bay, State Sanctuary, 1000 ha
- 16 Gandzakar-Upper Aghdan, State Sanctuary, 6813 ha
- 17 Getik, State Sanctuary, 5768 ha
- 18 Gorayan Sands, State Sanctuary, 95.99 ha
- 19 Goris, State Sanctuary, 1850 ha
- 20 Gyulagarak, State Sanctuary, 2576 ha
- 21 Hanqavan Hydrological, State Sanctuary, 5202 ha
- 22 Herher Open Woodland, State Sanctuary, 6139 ha
- 23 Ijevan, State Sanctuary, 5908 ha
- 24 Jermuk Forest, State Sanctuary, 3865 ha
- 25 Jermuk Hydrological, State Sanctuary, 17370.66 ha
- 26 Juniper Open Woodland, State Sanctuary, 3312 ha
- 27 Khor Virap, State Sanctuary, 50.28 ha
- 28 Khustup, State Sanctuary, 6946.74 ha
- 29 Margahovit, State Sanctuary, 3368 ha
- 30 Plane Grove, State Sanctuary, 64.2 ha
- 31 Sev Lich, State Sanctuary, 240 ha
- 32 Yeghegnadzor State Sanctuary, 4200 ha
- 33 Zangezur, State Sanctuary, 25711.5959 ha
- 34 Zikatar, State Sanctuary, 150 ha

Օրենսդրական շրջանակ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին

Ընդունվել է 27 նոյեմբերի, 2006թ.

Մարտահրավերներ

- IUCN-ի V և VI կատեգորիաները ներկայացված չեն
- Ոչինչ առկա չէ բուֆերային գոտու, էկոլոգիական միջանցքի և կենսոլորտային արգելոցի մասին
- Ոչինչ առկա չէ այլ արդյունավետ պահպանության միջոցառումների (OECM), պահպանվող տարածքների, էմերալդ տարածքի և այլնի մասին

Հնարավորություններ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» վերանայման փուլում է:

- IUCN V կատեգորիայի ավելացում (պահպանվող լանդշաֆտ, որը կարող է կառավարվել պետական, համայնքային կամ մասնավոր կազմակերպությունների կողմից)
- Ավելացումներ բուֆերային գոտու, էկոլոգիական միջանցքի և կենսոլորտային արգելոցի մասով
- Ավելացումներ OECM տարածքների մասով

Մշակել և հավանություն տալ ենթաօրենսդրական ակտեր OECM տարածքների ստեղծման, կառավարման և կայունության վերաբերյալ

Ինստիտուցիոնալ շրջանակ

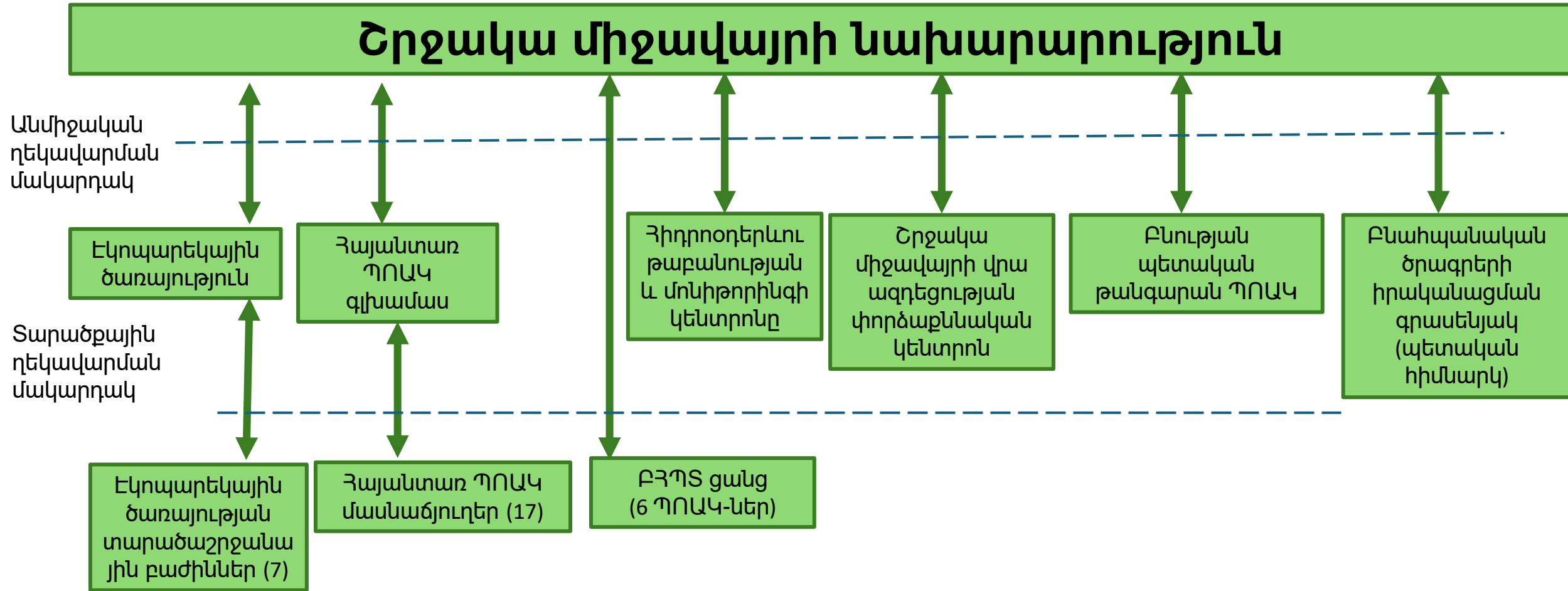
Կենսաբազմազանության պահպանությունը Հայաստանում ղեկավարվում է Շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից:

Հայաստանի ԲՀՊՏ-ները կառավարվում են 6 պետական ոչ-առևտրային կազմակերպությունների (ՊՈԱԿ), իսկ անտառատնտեսությունը՝ (այդ թվում՝ անտառային արգելավայրեր) Հայաստան ՊՈԱԿ-ի կողմից:

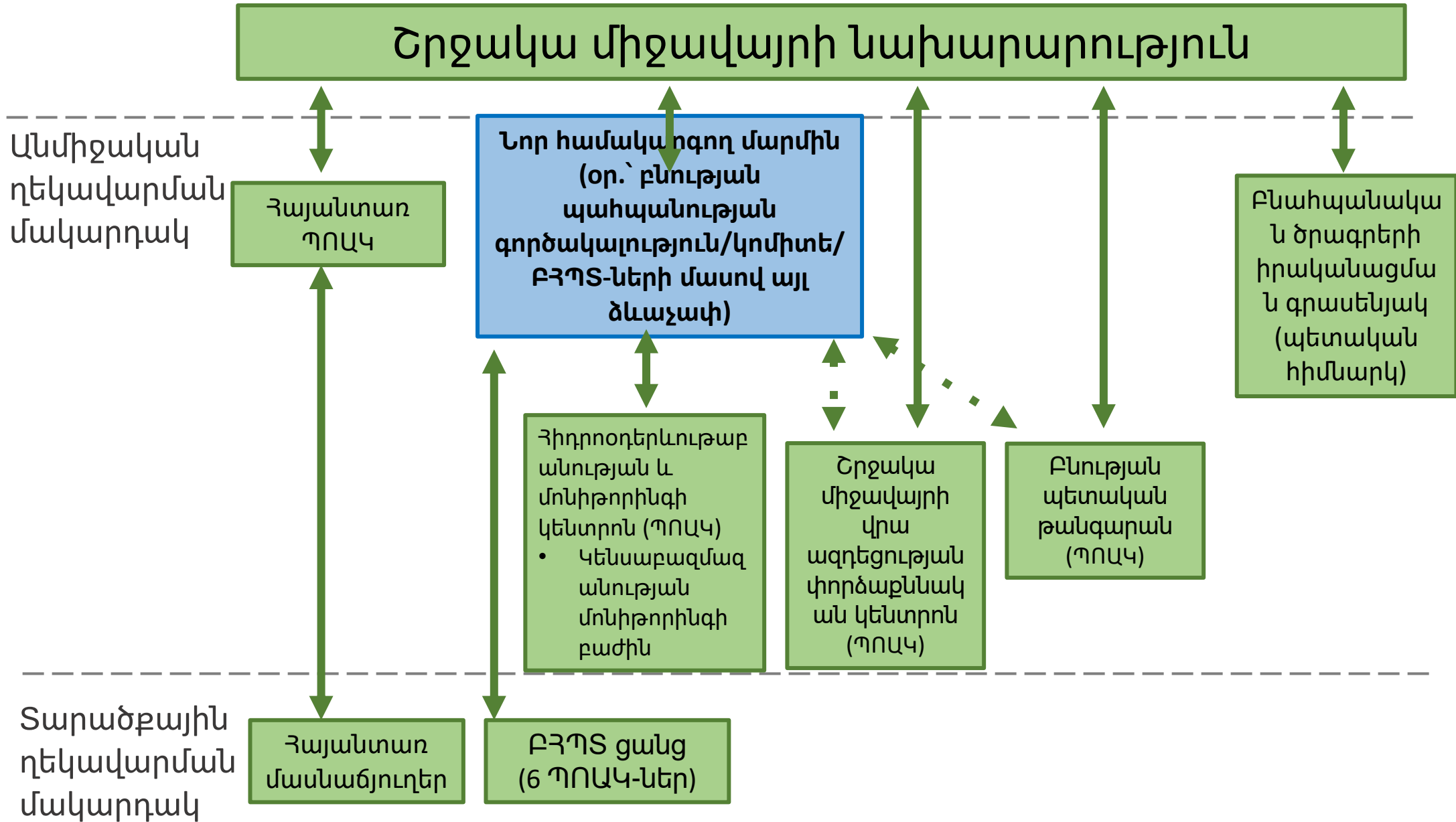
ՊՈԱԿ	ԲՀՊՏ	Տարածք (հա)
«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	23,213
	«Խոր Վիրապ» պետական արգելավայր	50
	«Գոռավանի ավազուտներ» պետական արգելավայր	96
Զանգեզուր կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ	Շիկահողի պետական արգելոց	12,137
	Արևիք ազգային պարկ	31,211
	Բողաքարի արգելավայր	2,728
	Սոսու պուրակ արգելավայր	64
	Զանգեզուր արգելավայր	25,711
	Խուստուփի արգելավայր	6,946
	Սև լիճ արգելավայր	240
«Դիլիջան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ	Դիլիջան ազգային պարկ	33,765
	Ախնաբաթի կենու պուրակ արգելավայր	25
«Սևան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ	Սևան ազգային պարկ	147,456
	Գիհու նոսրանտառային արգելավայր	3,312
«Արփի լիճ» ազգային պարկ ՊՈԱԿ	Արփի լիճ ազգային պարկ	21,039

«Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ	Էրեբունի պետական արգելոց Որդան կարմիր արգելավայր Ջերմուկի ջրաբանական արգելավայր Հանքավանի ջրաբանական արգելավայր Զիկատար արգելավայր Սոճուտի դենդրոպարկ Վանաձորի դենդրոպարկ Իջևանի դենդրոպարկ Բերդի Սորաններ դենդրոպարկ	118 219 17370 5202 150 35 1 14 62
Հայանտառ ՊՈԱԿ	«Արջատիսլենու» արգելավայր «Արգական-Մեղրաձորի» արգելավայր «Բանքսի սոճու» արգելավայր «Գանձաքարի» արգելավայր «Գետիկի» արգելավայր «Գորիսի» արգելավայր «Գյուլագարակի» արգելավայր «Եղեգնաձորի» արգելավայր «Իջևանի» արգելավայր «Հեր-հերի նոսրանտառային» արգելավայր «Կովկասյան մրտավարդենու» արգելավայր «Մարգահովտի» արգելավայր «Ջերմուկի անտառային» արգելավայր	40 13,532 4 6,813 5,728 1,850 2,576 4,200 5,908 6,139 1,000 3,368 3,865

Մարտահրավերներ. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարման ներկա համակարգը

Հնարավորություններ. ԲՀՊՏ-ների ղեկավարման և կառավարման մարմին

ԲՀՊՏ-ների կառավարման նախատեսված կառուցվածք

Շրջակա միջավայրի նախարարություն

ԲՀՊՏ համակարգման մարմին

Ջրվեժ անտառապուրակ

Խոսքովի արգելոց

Դիլիջան ԱՊ

Սևան ԱՊ

Չանգեզուր կենսոլորտային համալիրի մասնաճյուղ

Արփի լիճ ԱՊ

Արևիք ԱՊ

Բողաքարի արգելավայր

Էրեբունի արգելոց

Խոր Վիրապ արգելավայր

Գոռավանի արգելավայր

Որդան կարմիր արգելավայր

Աինաբաթի կենոլ պուրակ արգելավայր

Չիկատար արգելավայր

Սոճուտի դենդրոպարկ

Վանաձորի դենդրոպարկ

Իջևանի դենդրոպարկ

Բերդի Սորաններ դենդրոպարկ

Հանքավանի ջրաբանական արգելավայր

Ջերմուկի ջրաբանական արգելավայր

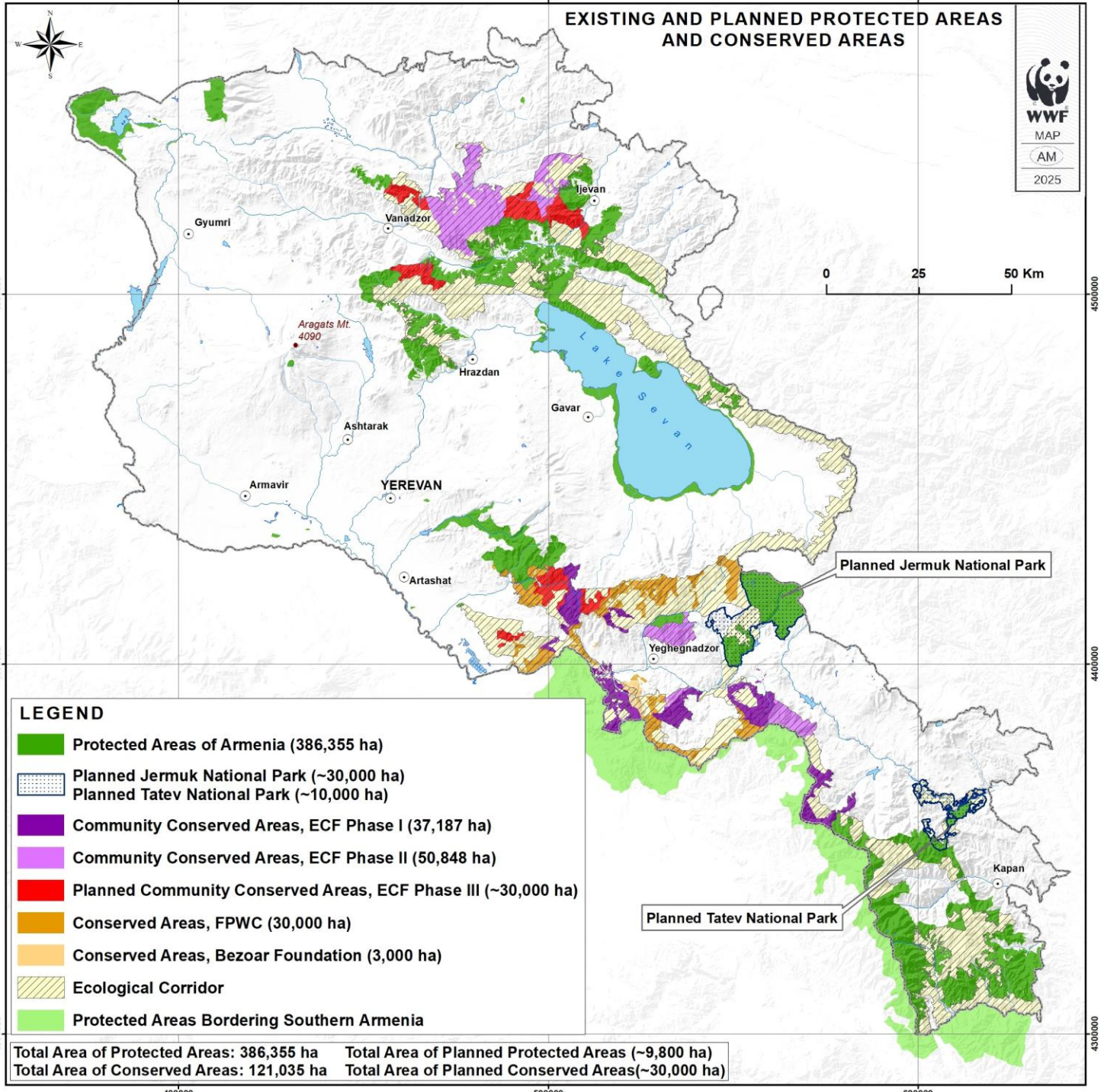
Շիկահողի արգելոց

Չանգեզուր արգելավայր

Խուլստուկի արգելավայր

Սոսու պուրակ արգելավայր

EXISTING AND PLANNED PROTECTED AREAS AND CONSERVED AREAS

LEGEND

- Protected Areas of Armenia (386,355 ha)
- Planned Jermuk National Park (~30,000 ha)
 Planned Tatev National Park (~10,000 ha)
- Community Conserved Areas, ECF Phase I (37,187 ha)
- Community Conserved Areas, ECF Phase II (50,848 ha)
- Planned Community Conserved Areas, ECF Phase III (~30,000 ha)
- Conserved Areas, FPWC (30,000 ha)
- Conserved Areas, Bezoar Foundation (3,000 ha)
- Ecological Corridor
- Protected Areas Bordering Southern Armenia

Total Area of Protected Areas: 386,355 ha Total Area of Planned Protected Areas (~9,800 ha)
 Total Area of Conserved Areas: 121,035 ha Total Area of Planned Conserved Areas (~30,000 ha)

Հնարավորություններ հասնելու 30x30 թիրախին

Տաթև և Ջերմուկ ազգային պարկերի ստեղծումով կրնդլայնվի ԲՀՊՏ-ների ամբողջ տարածքը՝ 9,800 հա:

Մինչև 2030թ. ԲՀՊՏ-ների ակնկալվող ծածկույթ՝ - **396,155 հա** կամ երկրի ողջ տարածքի **13.3 %-ը**:

Կլինեն 3 պետական արգելոցներ, 6 ազգային պարկեր, 23 պետական արգելավայրեր և 233 բնության հուշարձաններ:

Մինչև 2030թ. բնապահպանական տարածքների ակնկալվող ծածկույթը (OECM) – **151,035 հա** կամ երկրի ողջ տարածքի **5.1%-ը**:

Մինչև 2030թ. ԲՀՊՏ-ների և բնապահպանական տարածքների ակնկալվող ամբողջ ծածկույթը՝ 547,190 հա կամ 18.4%:

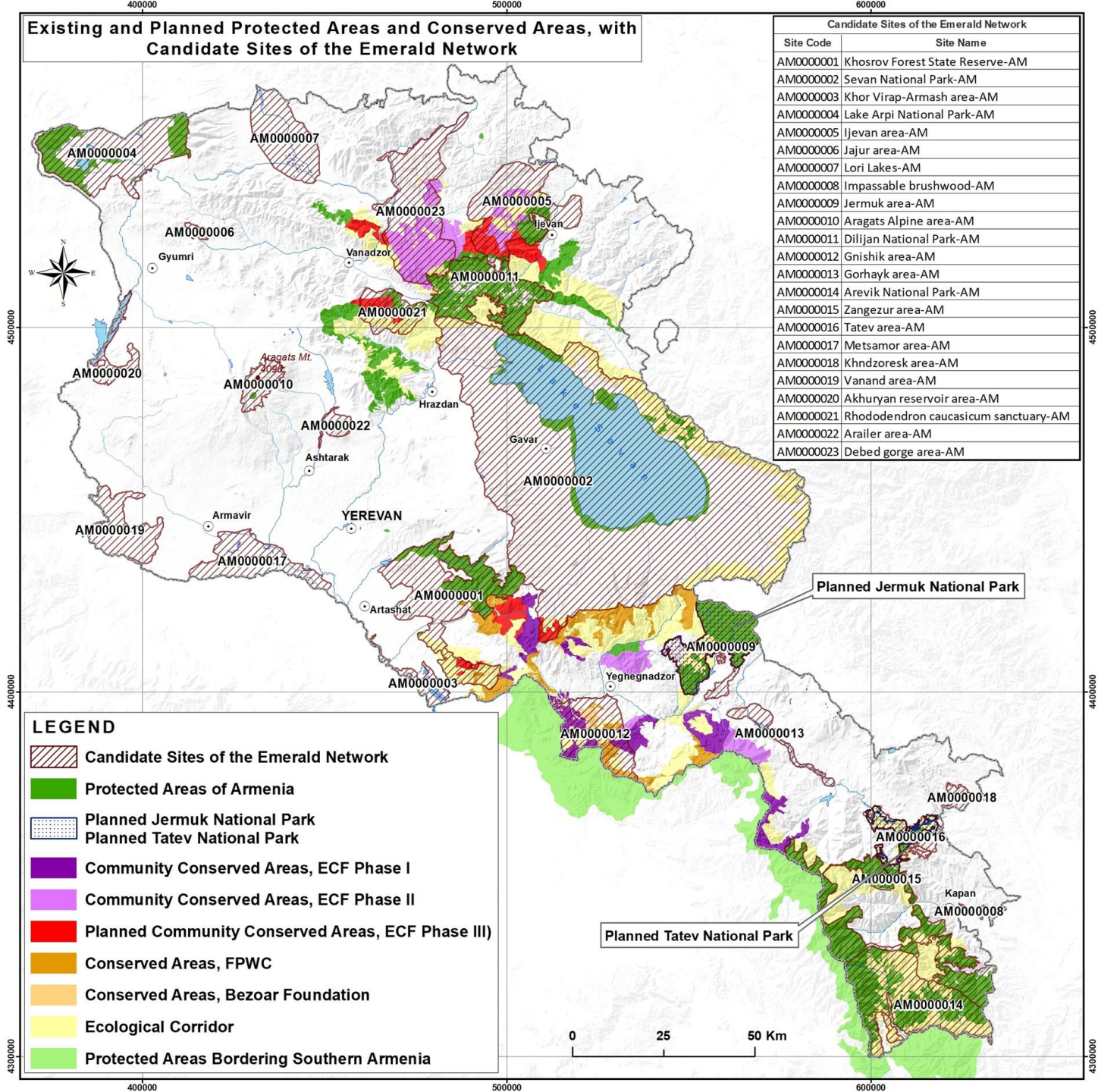
Կարևոր Կենսաբազմազանության տարածքներ, Էմերալդ տարածքներ ընդգրկող պետական անտառային հողերում ԲՀՊՏ-ների կամ OECM տարածքների ստեղծման դեպքում, ամբողջ ծածկույթը կարող է հասնել **30%-ի (ի հավելումն, 270,000 հա պետք է ընդգրկի ԲՀՊՏ-ներ և OECM տարածքներ:**

30x30 թիրախին հասնելու հնարավորություններ

№	Անվանում	Արգելավայրեր / Դենդրոպարկեր (հա)	Անտառտնտեսություն ներ՝ առանց արգելավայրերի (հա)	Ընդհանուր տարածք (հա)
1	Թումանյան ԱՊ (Զիլիզայի, մասամբ՝ Տաշիրի և Նախկին Լավարի անտառտնտեսություններ)	0	47,921	47,921
2	Մոտկոր ԱՊ (Նախկին Դսեղի և Վահագնիի անտառտնտեսություններ)	0	32,716	32,716
3	Իջևան ԱՊ (Իջևանի և Սևքարի անտառտնտեսություններ, Իջևանի, Գանձաքարի և Արջատիլենու արգելավայրեր, Իջևանի դենդրոպարկ)	12,776	34,396	47,172
4	Դիլիջան ԱՊ ընդլայնում (Ճամբարակի անտառտնտեսություն, Կովկասյան մրտավարդենու, Մարգահովիտի և Գետիկի արգելավայրեր)	10,096	8,098	18,194
5	Չիկատար ԱՊ (Չիկատար արգելավայր և Նոյեմբերյանի անտառտնտեսություն)	150	29,546	29,696
6	Արծվաբերդ ԱՊ (Արծվաբերդի անտառտնտեսություն և Սորաններ դենդրոպարկ)	62	42,837	42,899
7	Տաթև ԱՊ (Սյունիքի և մասամբ՝ Սիսիանի անտառտնտեսություններ, Գորիսի արգելավայր)	1,850	11,000	12,850
8	Զերմուկ ԱՊ (Զերմուկի անտառային, Յերիերի Նոսրանտառային և Զերմուկի ջրաբանական արգելավայրեր, մասամբ՝ Վայոց Ձորի անտառտնտեսություն)	27,375	9,152	36,527
9	Չանգեզուր ԿՀ ընդլայնում (Կապանի անտառտնտեսություն)	0	42,683	42,683
10	Արզական-Մեղրաձոր ԱՊ (Հրազդանի անտառտնտեսություն, Արզական-Մեղրաձորի, Բանքսի սոճու և Հանքավանի ջրաբանական արգելավայրեր)	18,705	9,677	28,382
	Ընդհանուր	71,014	268,025	339,039

ՀՀ անտառային հողերի վերակազմավորման և դրանք ու մի շարք արգելավայրեր ու դենդրոպարկեր ընդգրկելով ազգային պարկեր ստեղծելու միջոցով հնարավոր է ՀՀ պահպանվող տարածքներն ավելացնել ևս մոտ 268,000 հա-ով, որը կմոտեցնի 30%-ի թիրախին:

Existing and Planned Protected Areas and Conserved Areas, with Candidate Sites of the Emerald Network

Candidate Sites of the Emerald Network	
Site Code	Site Name
AM0000001	Khosrov Forest State Reserve-AM
AM0000002	Sevan National Park-AM
AM0000003	Khor Virap-Armash area-AM
AM0000004	Lake Arpi National Park-AM
AM0000005	Ijevan area-AM
AM0000006	Jajur area-AM
AM0000007	Lori Lakes-AM
AM0000008	Impassable brushwood-AM
AM0000009	Jermuk area-AM
AM0000010	Aragats Alpine area-AM
AM0000011	Dilijan National Park-AM
AM0000012	Gnishik area-AM
AM0000013	Gorhayk area-AM
AM0000014	Arevik National Park-AM
AM0000015	Zangezour area-AM
AM0000016	Tatev area-AM
AM0000017	Metsamor area-AM
AM0000018	Khndzoresk area-AM
AM0000019	Vanand area-AM
AM0000020	Akhuryan reservoir area-AM
AM0000021	Rhododendron caucasicum sanctuary-AM
AM0000022	Arailer area-AM
AM0000023	Debed gorge area-AM

LEGEND

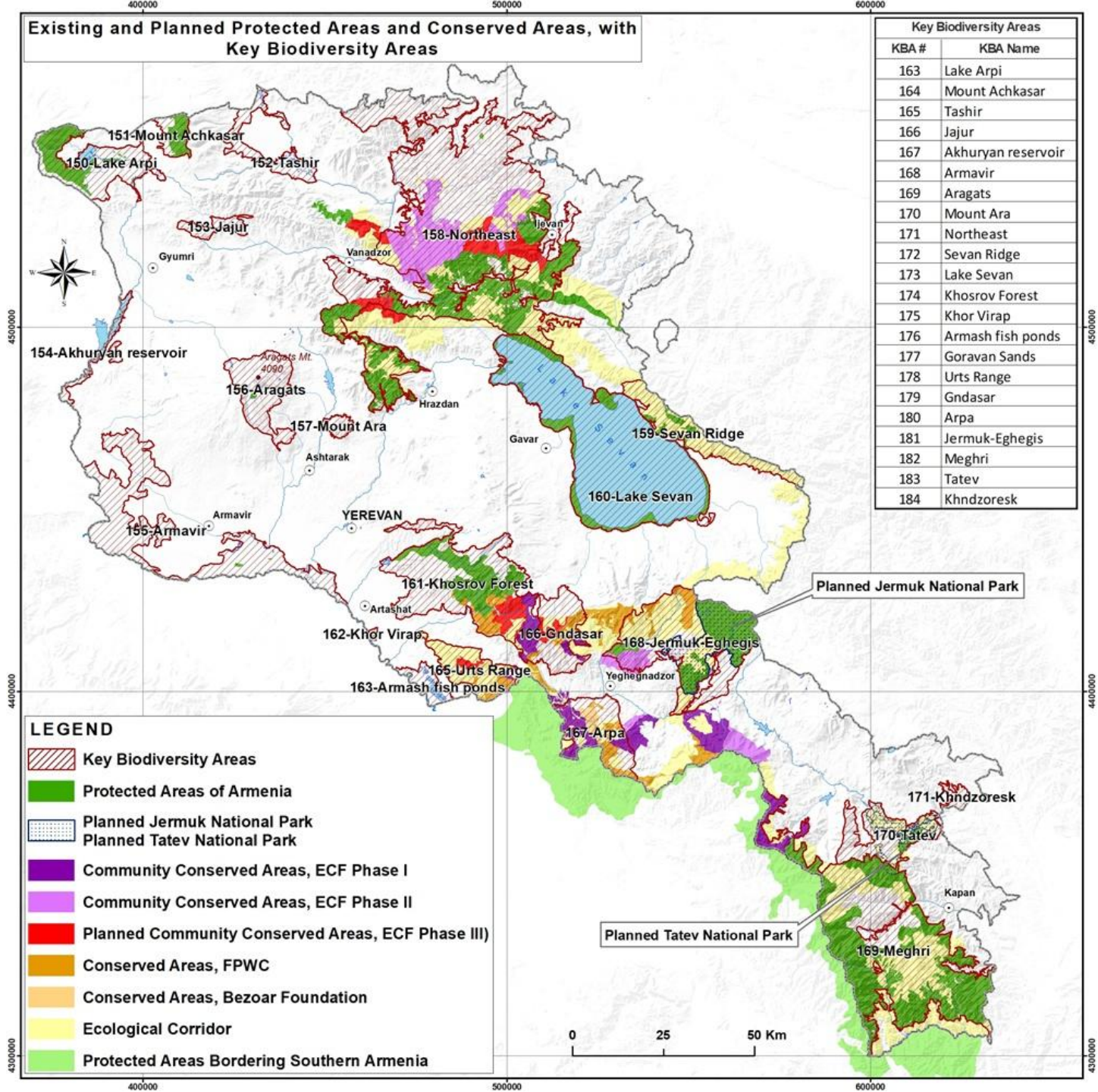
- Candidate Sites of the Emerald Network
- Protected Areas of Armenia
- Planned Jermuk National Park
Planned Tatev National Park
- Community Conserved Areas, ECF Phase I
- Community Conserved Areas, ECF Phase II
- Planned Community Conserved Areas, ECF Phase III)
- Conserved Areas, FPWC
- Conserved Areas, Bezoar Foundation
- Ecological Corridor
- Protected Areas Bordering Southern Armenia

Planned Jermuk National Park

Planned Tatev National Park

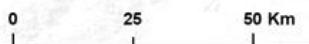
Existing and Planned Protected Areas and Conserved Areas, with Key Biodiversity Areas

Key Biodiversity Areas	
KBA #	KBA Name
163	Lake Arpi
164	Mount Achkarasar
165	Tashir
166	Jajur
167	Akhuryan reservoir
168	Armavir
169	Aragats
170	Mount Ara
171	Northeast
172	Sevan Ridge
173	Lake Sevan
174	Khosrov Forest
175	Khor Virap
176	Armash fish ponds
177	Goravan Sands
178	Urts Range
179	Gndasar
180	Arpa
181	Jermuk-Eghegis
182	Meghri
183	Tatev
184	Khndzoresk

LEGEND

- Key Biodiversity Areas
- Protected Areas of Armenia
- Planned Jermuk National Park
Planned Tatev National Park
- Community Conserved Areas, ECF Phase I
- Community Conserved Areas, ECF Phase II
- Planned Community Conserved Areas, ECF Phase III)
- Conserved Areas, FPWC
- Conserved Areas, Bezoar Foundation
- Ecological Corridor
- Protected Areas Bordering Southern Armenia

Շնորհակալություն ուշադրության համար

